

บทที่ 6

สรุปและข้อเสนอแนะ

6.1 สรุปผลการศึกษา

จากผลการศึกษาความสามารถในการผลิตเพื่อทดแทนการนำเข้าถั่วเหลืองของประเทศไทย นั้น ทำให้เราทราบว่าในอนาคตจะต้องมีการพึ่งพิงการนำเข้าวัตถุดิบถั่วเหลืองจากต่างประเทศไป อีกนาน อันเนื่องมาจากผลของการใช้นโยบายการค้าเสรีเป็นกลไกในการแก้ปัญหาความขาดแคลน วัตถุดิบภายในประเทศ เป็นเหตุให้มีการเปลี่ยนแปลงนโยบายจากการควบคุมการนำเข้าถั่วเหลือง มาเป็นการนำเข้าอย่างเสรี ส่งผลให้ปริมาณการนำเข้าถั่วเหลืองเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ประกอบกับ ราคาถั่วเหลืองในตลาดโลกมีราคาต่ำกว่าถั่วเหลืองของประเทศไทย จึงส่งผลให้ธุรกิจอุตสาหกรรม อาหารหรือกลุ่มธุรกิจบางกลุ่ม มีโอกาสที่จะสร้างผลกำไรจากต้นทุนวัตถุดิบที่ถูกลง เกษตรกรผู้ ปลูกถั่วเหลืองขาดแรงจูงใจในการผลิตถั่วเหลือง และหันไปปลูกพืชชนิดอื่นแทน เช่น ถั่วเขียว อ้อย โรงงาน เป็นต้น ซึ่งเป็นพืชที่ให้ผลตอบแทนที่สูงกว่า เป็นผลให้พื้นที่เพาะปลูกและปริมาณผลผลิต ถั่วเหลืองภายในประเทศลดลงอย่างรวดเร็ว จนอยู่ในฐานะที่ผลิตได้ไม่เพียงพอกับความต้องการใช้ ภายในประเทศ

การศึกษาความสัมพันธ์ของปริมาณการบริโภค การผลิต การนำเข้า และการส่งออก ถั่วเหลืองของไทยพบว่า ในช่วงระยะเวลา 15 ปี ตั้งแต่ปี พ.ศ.2535-2549 ปริมาณการบริโภค ถั่วเหลือง เพิ่มขึ้นจาก 602,931 ตัน ในปี พ.ศ.2535 เป็น 1,618,508 ตัน ในปี พ.ศ.2549 ปริมาณการ ผลิตถั่วเหลืองลดลงจาก 480,150 ตัน ในปี พ.ศ.2535 เป็น 224,504 ตัน ในปี พ.ศ.2549 ปริมาณการ นำเข้าถั่วเหลืองเพิ่มขึ้นจาก 123,542 ตัน ในปี พ.ศ.2535 เป็น 1,395,241 ตัน ในปี พ.ศ.2549 และ ปริมาณการส่งออกถั่วเหลืองเพิ่มขึ้นจาก 761 ตัน ในปี พ.ศ.2535 เป็น 1,237 ตัน ในปี พ.ศ.2549 และ จากการคำนวณร้อยละของการเปลี่ยนแปลงปีต่อปีในช่วงเวลาดังกล่าว พบว่าปริมาณการบริโภค การนำเข้า และการส่งออกถั่วเหลืองของไทยมีอัตราการเปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้นต่อปีโดยเฉลี่ยเท่ากับ ร้อยละ 8.23, 25.58 และ 28.06 ตามลำดับ ในขณะที่ปริมาณการผลิตถั่วเหลืองของไทยมีอัตราการ เปลี่ยนแปลงลดลงต่อปีโดยเฉลี่ยเท่ากับร้อยละ 4.88

ในการวิเคราะห์อัตราส่วนการนำเข้าถั่วเหลืองของไทย โดยพิจารณาถึงอัตราส่วนของการ นำเข้าของถั่วเหลืองต่อการบริโภคถั่วเหลืองภายในประเทศ ที่ช่วงระยะเวลาต่างกัน 2 จุด โดย

กำหนดให้ปี พ.ศ.2535 เป็นปีฐาน ซึ่งผลการวิเคราะห์พบว่า อัตราส่วนการนำเข้าถั่วเหลืองในปีฐาน มีค่าเท่ากับ 0.20 และอัตราส่วนการนำเข้าถั่วเหลืองหลังจากปีฐาน เมื่อเทียบกับอัตราส่วนการนำเข้าถั่วเหลืองในปีฐาน จะพบว่าในปี พ.ศ.2536 มีอัตราส่วนการนำเข้าเท่ากับ 0.16 โดยมีอัตราการนำเข้าลดลงร้อยละ 20 เมื่อเทียบกับปี พ.ศ.2535 ซึ่งหมายความว่า มีการผลิตเพื่อทดแทนการนำเข้าได้มากขึ้นเมื่อเทียบกับปีฐาน และการผลิตภายในประเทศมีบทบาทในการสนองความต้องการของประเทศได้มากขึ้นกว่าปีฐาน และในปี พ.ศ.2537-2549 มีอัตราส่วนการนำเข้าเท่ากับ 0.24, 0.52, 0.65, 0.63, 0.74, 0.77, 0.81, 0.84, 0.86, 0.88, 0.87, 0.88 และ 0.86 ตามลำดับ ซึ่งมีอัตราการนำเข้าเพิ่มขึ้นเมื่อเทียบกับปี พ.ศ.2535 ซึ่งหมายความว่า มีการผลิตเพื่อทดแทนการนำเข้าได้น้อยลงเมื่อเทียบกับปีฐาน และการผลิตภายในประเทศมีบทบาทในการสนองความต้องการของประเทศได้น้อยลงกว่าปีฐาน

การคำนวณหามูลค่าส่วนเปลี่ยนแปลงของการผลิตเพื่อทดแทนการนำเข้าพบว่า ในปี พ.ศ. 2536 ค่า $G_t = -27,180.74$ ซึ่งมีค่าเป็นลบ หมายความว่า การผลิตถั่วเหลืองในปี พ.ศ.2536 นั้น มีปริมาณการผลิตเพื่อทดแทนการนำเข้าในปี พ.ศ.2536 มากขึ้นกว่าปีฐาน (ปี พ.ศ.2535) เพราะเกิดจากการที่อัตราส่วนของกรนำเข้าในปี พ.ศ.2536 (m_t) มีค่าน้อยกว่าอัตราส่วนของกรนำเข้าในปีฐาน (m_0) ดังนั้นค่าของ $m_t - m_0$ ที่ได้จึงออกมาเป็นลบ ดังนั้นค่าของ G_t ก็จะเป็นลบด้วย ซึ่งแสดงว่ามีการผลิตเพื่อทดแทนการนำเข้ามากขึ้นเมื่อเทียบกับปีฐาน ทั้งนี้จะเห็นได้ว่าในปี พ.ศ.2537 ถึงปี พ.ศ.2549 ค่า G_t มีค่าเป็นบวกหมายความว่า การผลิตถั่วเหลืองในปีที่ t นั้น มีปริมาณการผลิตเพื่อทดแทนการนำเข้าในปีที่ t น้อยลงกว่าปีฐาน เพราะเกิดจากการที่อัตราส่วนของกรนำเข้าในปี t (m_t) มีค่ามากกว่าอัตราส่วนของกรนำเข้าในปีฐาน (m_0) ดังนั้นค่าของ $m_t - m_0$ ที่ได้จึงออกมาเป็นบวก ดังนั้นค่าของ G_t ก็จะเป็นบวกด้วย ซึ่งแสดงว่ามีการผลิตเพื่อทดแทนการนำเข้าที่น้อยลงเมื่อเทียบกับปีฐาน โดยที่การนำเข้าในปี พ.ศ.2537 ถึงปี พ.ศ.2549 จะมีอัตราการนำเข้าของถั่วเหลืองเพิ่มขึ้น ในขณะที่เดียวกันกับการผลิตภายใน ประเทศมีอัตราที่ลดน้อยลง

ด้านการพยากรณ์แนวโน้มของปริมาณการบริโภค การผลิต การนำเข้า และการส่งออกถั่วเหลืองของไทย ต่อไปอีก 15 ปี ตั้งแต่ปี พ.ศ.2550-2564 พบว่าปริมาณการบริโภคถั่วเหลืองเพิ่มขึ้นจาก 2,084,053.26 ตัน ในปีพ.ศ.2550 เป็น 3,471,367.30 ตัน ในปี พ.ศ.2564 ปริมาณการผลิตถั่วเหลืองลดลงจาก 156,080.20 ตัน ในปี พ.ศ.2550 เป็น 151,169.40 ตัน ในปี พ.ศ.2564 ปริมาณการนำเข้าถั่วเหลืองเพิ่มขึ้นจาก 1,929,053.15 ตัน ในปี พ.ศ.2550 เป็น 3,624,346.75 ตัน ในปี พ.ศ.2564 ปริมาณการส่งออกถั่วเหลืองเพิ่มขึ้นจาก 1,079.37 ตัน ในปีพ.ศ.2550 เป็น 1,808.72 ตัน ในปี พ.ศ. 2564 และจากการคำนวณร้อยละของการเปลี่ยนแปลงปีต่อปีในช่วงเวลาดังกล่าว พบว่าปริมาณการบริโภค การนำเข้า และการส่งออกถั่วเหลืองของไทยมีอัตราการเปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้นต่อปีโดยเฉลี่ย

เท่ากับร้อยละ 3.71, 4.61 และ 3.76 ตามลำดับ ในขณะที่ปริมาณการผลิตถั่วเหลืองของไทยมีอัตราการเปลี่ยนแปลงลดลงต่อปีโดยเฉลี่ยเท่ากับร้อยละ 62.44

ในการวิเคราะห์ปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ ของการผลิตถั่วเหลืองในประเทศไทยจะเห็นได้ว่า สถานการณ์ราคาถั่วเหลืองในปัจจุบันถือว่าอยู่ในเกณฑ์ที่ดี แต่ถึงอย่างไรก็ตามผลผลิตถั่วเหลืองในประเทศไทยไม่เพียงพอต่อความต้องการใช้ จึงต้องพึ่งการนำเข้าถั่วเหลืองจากต่างประเทศเป็นหลัก ความเคลื่อนไหวราคาถั่วเหลืองในตลาดโลกมีอิทธิพลต่อราคาถั่วเหลืองภายในประเทศ ซึ่งในปัจจุบันเศรษฐกิจโลกมีการขยายตัวในอัตราสูง โดยเฉพาะประเทศจีน ส่งผลให้ความต้องการใช้เมล็ดถั่วเหลืองปรับตัวสูงขึ้นคู่กับผลผลิตที่เพิ่มขึ้น ราคาถั่วเหลืองโลกจึงปรับตัวสูงขึ้น ทำให้ราคาถั่วเหลืองของไทยจึงอยู่ในเกณฑ์ที่สูง ถึงอย่างไรก็ตามราคาถั่วเหลืองของแต่ละประเทศ จะเคลื่อนไหวตามภาวะการผลิตและปริมาณการใช้ของโลก โดยปกติราคาถั่วเหลืองของโลกจะต่ำกว่าของไทย เนื่องจากมีต้นทุนที่ต่ำกว่าทำให้ประเทศไทยมีความเสียเปรียบในด้านราคา จึงส่งผลให้อุตสาหกรรมต่อเนื่องอื่นนำเข้าถั่วเหลืองจากต่างประเทศที่มีราคาถูกกว่า

ในการวิเคราะห์ด้านผู้ผลิตและด้านเทคนิคการผลิตพบว่า ปัญหาหลักในการผลิตถั่วเหลืองของเกษตรกร คือ การขาดแคลนปัจจัยการผลิตที่มีคุณภาพ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมล็ดพันธุ์ดีและเชื้อไรโซเบียม เนื่องจากเกษตรกรไม่สามารถผลิตหรือหาปัจจัยการผลิตที่จำเป็นที่มีคุณภาพดีได้ เพราะแหล่งปลูกถั่วเหลืองในฤดูฝนและฤดูแล้งอยู่ต่างพื้นที่กัน ประกอบเกษตรกรไม่สามารถเก็บเมล็ดพันธุ์ถั่วเหลืองไว้ใช้เองข้ามฤดูการผลิตได้ อีกทั้งยังไม่มีหน่วยงานเอกชนเข้ามาดำเนินการผลิตเมล็ดพันธุ์ที่มีคุณภาพแก่เกษตรกร ในขณะที่การผลิตเมล็ดพันธุ์ของรัฐยังไม่เพียงพอ เกษตรกรจึงไม่สามารถใช้เมล็ดพันธุ์ดี มีคุณภาพ ทำให้ได้ผลผลิตต่ำและต้นทุนการผลิตสูง อีกทั้งการเปิดตลาดให้มีการนำเข้าอย่างเสรีมีผลอย่างมากต่อเกษตรกร โดยที่ผ่านมามีการนำเข้าถั่วเหลืองจำนวนมาก ซึ่งอาจมากกว่าโควตาที่กำหนดภายใต้กรอบองค์การการค้าโลกไว้เสียอีก ทำให้เกษตรกรที่ผลิตด้วยต้นทุนการผลิตที่สูงอันเนื่องมาจากราคาปัจจัยการผลิตที่สูงขึ้น ทำให้ไม่มีความสามารถในการแข่งขัน หมุดอำนาจต่อรองทางการตลาด และนั่นหมายถึงการขาดทุนซ้ำซากจนหลายรายเลิกทำการผลิตไป

จากการที่ราคาถั่วเหลืองในตลาดโลกนั้นมีราคาต่ำกว่าถั่วเหลืองของประเทศไทย จึงส่งผลให้ธุรกิจอุตสาหกรรมอาหารหรือกลุ่มธุรกิจบางกลุ่มนำเข้าถั่วเหลืองจากต่างประเทศ ประกอบกับการเปิดการค้าเสรีสินค้าเกษตรยิ่งส่งผลให้มีการนำเข้าถั่วเหลืองมากยิ่งขึ้น ส่งผลให้พื้นที่ปลูกได้มีแนวโน้มลดลงอย่างต่อเนื่อง สาเหตุหลักมาจากราคาปัจจัยการผลิตที่เพิ่มขึ้น ทำให้ต้นทุนการผลิตของเกษตรกรสูงขึ้น เกษตรกรส่วนหนึ่งเปลี่ยนไปปลูกพืชอื่นที่ให้ผลตอบแทนสูงกว่า เป็นผลให้พื้นที่เพาะปลูกและปริมาณผลผลิตถั่วเหลืองภายใน ประเทศลดลงอย่างรวดเร็ว จนอยู่ในฐานะที่

ผลิตได้ไม่เพียงพอกับความต้องการใช้ภายในประเทศ ในปัจจุบันพื้นที่เพาะปลูกเหลือเพียง 956 พันไร่ โดยมีอัตราการลดลงเฉลี่ยร้อยละ 5.13 ต่อปี ผลผลิตเฉลี่ยลดลงร้อยละ 4.16 ต่อปี

6.2 ข้อเสนอแนะ

จากการที่ประเทศไทยต้องปฏิบัติตามข้อตกลงขององค์การการค้าโลก (WTO) ว่าด้วยการเปิดตลาดให้นำเข้าสินค้าเกษตรที่เคยเป็นสินค้าควบคุมการนำเข้า ซึ่งถั่วเหลืองเป็นสินค้าที่ต้องเปิดตลาดให้นำเข้าอย่างเสรีด้วย ส่งผลกระทบให้ราคาถั่วเหลืองที่เกษตรกรขายได้ลดต่ำลง ประกอบกับการที่เกษตรกรมักประสบปัญหาภัยธรรมชาติ เช่น ฝนแล้ง น้ำท่วมอยู่เสมอ ทำให้เกษตรกรขาดแรงจูงใจในการผลิตถั่วเหลือง จึงหันไปปลูกพืชอื่นทดแทน เป็นสาเหตุให้พื้นที่และผลผลิตถั่วเหลืองมีแนวโน้มลดลง และจากการศึกษาในครั้งนี้มีข้อเสนอแนะดังต่อไปนี้

1. เกษตรกรขาดแคลนปัจจัยการผลิตที่มีคุณภาพ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมล็ดพันธุ์ดีและเชื้อไรโซเบียม ดังนั้นภาครัฐควรเพิ่มปริมาณการผลิตเมล็ดพันธุ์ดีจำหน่ายให้แก่เกษตรกรอย่างเพียงพอ และมีราคาไม่แพง อีกทั้งควรกระจายเมล็ดพันธุ์ดีให้แก่เกษตรกรอย่างทั่วถึง เพื่อเพิ่มผลผลิตต่อไร่ในแต่ละแหล่งเพาะปลูก
2. ควรจัดการฝึกอบรมและให้คำแนะนำแก่เกษตรกรผู้ปลูกถั่วเหลืองในการใช้ปัจจัยการผลิตและเทคโนโลยีการผลิตที่เหมาะสม เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตและลดต้นทุนการผลิต เช่น การสาธิตการใช้ปัจจัยการผลิตและเทคโนโลยีการผลิตที่เหมาะสม แนะนำการคัดคุณภาพเมล็ดถั่วเหลืองเพื่อให้ขายได้ราคา เป็นต้น
3. จากการที่ศักยภาพการผลิตถั่วเหลืองของไทยอยู่ในระดับต่ำ ดังนั้นการพึ่งพาการนำเข้าคงต้องมีอยู่ แต่ถึงอย่างไรก็ตามไทยก็ต้องพิจารณาถึงผลผลิตภายในประเทศให้อยู่ในระดับที่เพียงพอ และควรกำหนดปริมาณการผลิตในระดับที่เหมาะสม